

मदिरा नियन्त्रण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

प्रमाणिकरण मिति: २०७५/०९/१७

राजपत्रमा प्रकाशित मिति: २०७५/०९/१७

प्रस्तावना : सर्वसाधारण जनताको सदाचार, स्वास्थ्य, सुविधा तथा आर्थिक हित कायम राख्नको लागि मदिराको उत्पादन, बिक्री वितरण र निकासी पैठारी समेतमा नियन्त्रण गर्न वाञ्छनीय भएकोले, भगवतीमाई गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाले यो निर्देशिका बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम,विस्तार र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम “मदिरा नियन्त्रण निर्देशिका, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका गाउँपालिका भर लागु हुने छ ।

(३) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: बिषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

(क) “मदिरा” भन्नाले अन्न, फलफूल, वा अन्य कुनै स्टार्चयुक्त वस्तुलाई जीव रासायनिक प्रक्रियाद्वारा कुहाई वा अन्य कुनै तरिकाबाट तयार पारिएको अल्कोहलयुक्त पदार्थ सम्भन्धनु पर्छ र सो शब्दले रक्सी, जाँड, छ्याड, विहस्की, रम, जीन, ब्राण्डी, भोड्का, बियर, वाइन, सेरी, सेम्पेन, साइडर, पेरि, मिड, माल्टन, औद्योगिक अल्कोहल, रेक्टिफाइड स्पिरिट, माल्ट, स्पिरिट, साइलेण्ट स्पिरिट, डिनचर्ड स्पिरिट, र हेड्स स्पिरिट समेतलाई जनाउँछ

(ख) “उत्पादन” भन्नाले मदिरा तयार गर्नको लागि आवश्यक पदार्थ कुहाउने, तताउने, पकाउने, वा त्यस्तो पदार्थमा बास्ना वा स्वाद आउने गरी कुनै कुराको समिश्रण गर्ने वा मदिरा तयार गर्नको लागि अपनाउने सबै वा कुनै विधि वा कार्य सम्भन्धनु पर्छ ।

(ग) “अनुमतिपत्र” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम मदिरा उत्पादन, बिक्री, वितरण, निकासी वा पैठारी गर्न दिएको अनुमतिपत्र सम्भन्धनु पर्छ ।

(घ) “तोकिएको” वा “तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस प्रचलित मदिरा ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्भन्धनु पर्छ ।

(ङ) “गाउँपालिका” भन्नाले “भगवतीमाई गाउँपालिका” सम्भन्धनु पर्छ ।

(च) “प्रचलित कानून” भन्नाले मदिरा सम्बन्धी प्रचलित मदिरा ऐन, २०३९ र मदिरा नियमहरू, २०३३ लाई सम्भन्धनु पर्छ ।

(छ) “प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत” भन्नाले भगवतीमाई गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतलाई सम्भन्धनु पर्छ ।

३. मदिराको उत्पादनमा नियन्त्रण: कुनै व्यक्तिले अनुमतिपत्र बेगर र अनुमतिपत्र पाएकोले पनि अनुमतिपत्रमा तोकिएको शर्तबमोजिम बाहेक गाउँपालिका भित्र मदिराको उत्पादन गर्न पाउने छैन ।

अनुमतिपत्रमा तोकिएको शर्तबमोजिम बाहेक गाउँपालिका भित्र मदिरा बिक्री, वितरण गर्न वा मदिरा खुवाउने बार वा रेष्टुरेण्ट वा पसल थाप्न पाउने छैन ।

तर अन्य जुनसुकै निकायबाट अनुमति लिएको भएतापनि गाउँपालिकाले अनुमतिपत्र लिएर पनि बिक्रि वितरण गर्न नपाउने गरी गाउँपालिका भरी वा गाउँपालिका भित्रका केहि स्थानहरुमा मदिरा निशेष गर्न सक्नेछ ।

४. मदिराको उत्पादन तथा बिक्रि वितरणमा बन्देज: (१) कसैले पनि प्लाष्टिकको पोका (पाउच) मा मदिरा राखी मदिराको उत्पादन तथा बिक्रि वितरण गर्नु हुँदैन ।

(२) कसैले पनि अठार वर्षको उमेर पूरा नगरेको व्यक्तिलाई मदिरा बिक्रि वितरण गर्न पाइँदैन ।

(३) अठार वर्षको उमेर पूरा नगरेको व्यक्तिले मदिराको बिक्रि वितरण गर्नु हुँदैन ।

५. मदिराको निकासी पैठारीमा नियन्त्रण: कुनै व्यक्तिले अनुमतिपत्र बेगर र अनुमतिपत्र पाएकोले पनि अनुमतिपत्रमा तोकिएको शर्तबमोजिम बाहेक गाउँपालिकाभित्र मदिराको निकासी वा पैठारी गर्न पाउने छैन ।

६. शर्तहरु पालना गर्नुपर्ने : गाउँपालिकाभित्र अनुमतिपत्र लिई मदिराको बिक्रि वितरण गरिरहेका व्यक्तिहरुले देहायका शर्तहरु पालना गर्नुपर्नेछ :-

क. इजाजतपत्र प्रत्येक आर्थिक वर्षको असार महिना भित्र नवीकरण गराईसकेको हुनुपर्नेछ ।

ख. इजाजतपत्र सबैले देख्ने गरी कारोबार स्थलमा राख्नु पर्नेछ ।

ग. डिपार्टमेण्टल स्टोरले मदिराजन्य पदार्थ बिक्रि गर्ने प्रयोजनको लागी अलग्गै बिक्रि कक्षको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

घ. प्रत्येक वोतलमा विक्रो र वोतलमा पर्ने गरी अन्तःशुल्क टिकट टाँसी निकासी गर्नु पर्नेछ ।

ङ. साँझ ५:०० बजेदेखि राती ८:०० बजेसम्म मात्र मदिरा बिक्रि वितरण गर्नु पर्नेछ ।

च. अठार वर्ष उमेर नपुगेको व्यक्तिलाई मदिरा बिक्रि वितरण गर्न पाइने छैन ।

छ. मदिरा खरिद बिक्रि गर्नेले मदिरा खरिद बिक्रि गरेको विजक राख्नु पर्नेछ ।

ज. इजाजतपत्रवालाले प्रत्येक वोतलमा अन्तःशुल्क टिकट टाँसेको मदिरा मात्र बिक्रि गर्नु पर्नेछ । अन्तःशुल्क टिकट नरहेको सामान खरिद बिक्रिको लागी राखेको पाइएमा त्यस्तो वस्तु जफत गरी बिक्रेतालाई कानुन बमोजिम दण्ड जरीवाना हुनेछ ।

झ. अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ तथा मदिरा ऐन, २०३१ र सो अन्तर्गत बनेका नियम तथा निर्देशिकामा उल्लेखित प्रावधानहरुको पालना गर्नु पर्नेछ ।

ञ. गाउँपालिकाभित्र कुनै पनि मदिरा आयात गर्दा गाउँपालिकाले तोकेको स्थानमा कानुन बमोजिमको स्वास्थ्य सेवा शुल्क वापतको रकम दाखिला गर्नुपर्नेछ ।

ट. गाउँपालिकाभित्र कुनै पनि व्यक्तिले साँझ ५ बजेदेखि ८ बजेसम्ममात्र गाउँपालिकाले तोकेको स्थान र परिमाणमा मात्र मदिरा सेवन गर्न पाउने छ ।

ठ. गाउँपालिकाले मदिरा राख्न पाउने गरी वर्गीकरण गरेका होटेलहरुमा मात्र मदिरा राख्न तथा विक्रि गर्न पाईनेछ ।

ड. गाउँपालिकाले सार्वजनिक सूचना आह्वान गरी मदिरा सेवन गर्ने एवम् विक्रि वितरण गर्ने स्थान तोक्ने छ र सोही स्थानबाट मात्र मदिराको विक्रि वितरण गर्न तथा तोकिएको समयावधिभित्र सेवन गर्नु पर्नेछ ।

७. अनुमतिपत्रको अवधि र नवीकरण : अनुमतिपत्रको नवीकरण दस्तुरसम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानूनमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

तर गाउँपालिकाले सिफारिसविना अनुमतिपत्रको नवीकरण गर्न पाईने छैन ।

८. अनुमतिपत्र रद्द गर्न सिफारिस गर्न सक्ने : प्रचलित कानूनमा तोकिएको अधिकारी वा निकाय समक्ष प्रचलित कानून बमोजिम दिइएको अनुमतिपत्र देहायको अवस्थामा रद्द गर्न सिफारिस गरी मदिरा विक्रि वितरण गर्न बन्देज लगाउन सकिनेछ :-

(क) अनुमतिपत्र नवीकरण नगरेमा,

(ख) अनुमतिपत्रमा तोकिएका शर्त उल्लङ्घन गरेमा,

(ग) खण्ड ५. विपरित काम गरेमा ।

९. लागु नहुने अवस्था : यस ऐनका अन्तर्गत दफाहरुमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि निजी उपयोगको निमित्त देहायको परिमाणमा रक्सी वा जाँड बनाउन प्रचलित कानून बमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्ने छैन ।

(क) कुनै व्यक्तिले निजी उपयोगका लागि एकपटकमा पाँच लिटरसम्म रक्सी र दश लिटरसम्म जाँड बनाउन,

तर,

(१) यसरी रक्सी र जाँड वर्षको ६ पटक भन्दा बढी बनाउन पाइने छैन ।

(२) यसरी रक्सी र जाँड बनाउने व्यक्तिले त्यसको सूचना अन्तःशुल्क अधिकृतलाई दिनु पर्नेछ ।

१०. गाउँपालिकालाई तिर्नु पर्ने रकम सरकारी बाँकी सरह असुल गर्ने : यो कार्यविधि बमोजिम कुनै व्यक्तिले गाउँपालिकालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम नतिरी नबुझाई बाँकी राखेमा त्यस्तो रकम निजबाट प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले सरकारी बाँकी सरह असुल असुल उपर गर्नेछ ।

११. दण्ड सजाय: (१) यस कार्यविधि विपरित काम गर्ने व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम कैद र एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(२) यस ऐन विपरितको कुनै काम गर्न उद्योग गर्ने वा त्यस्तो काम गर्न दुरुत्साहन गर्ने वा सो काममा सहयोग गर्ने व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गरिनेछ ।

(३) गाउँपालिकाभित्र जुनसुकै स्थानमा मदिरा सेवन गरी होहल्ला गरेमा, परिवारका सदस्यहरुलाई दुःख दिएमा,तोकिएको अवधिभित्र बाहेक अन्य अवधिमा मदिरा सेवन गरेमा,मदिरा सेवन गरी सार्वजनिक स्थलमा प्रवेश गरेमा वा सार्वजनिक सुव्यवस्थामा खलल पुग्ने कार्य गरेमा देहाय बमोजिम सजाय हुनेछ :-

(क) सार्वजनिक पदधारण गरेको व्यक्ति बाहेकका सर्वसाधारण व्यक्ति भएमा पहिलोचाटी रु ३ हजार,दोस्रोचाटी रु ४ हजार, तेस्रो चाटी भएमा रु ५ हजार र सो भन्दा बढी पटक दोहोर्याएमा २० हजारसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(ख) सार्वजनिक पदधारण गरेको व्यक्ति भएमा पहिलो पटक रु ६ हजार, दोस्रोचाटी रु ८ हजार, तेस्रोचाटी भएमा रु १० हजार र सो भन्दा बढी पटक दोहोर्याएमा रु ४० हजार जरिवाना हुनेछ ।

(ग) सर्वसाधारण वा सार्वजनिक पदधारण गरेको व्यक्तिले मदिरा सेवन गरी सार्वजनिक स्थलमा प्रवेश गरेमा पहिलोचाटी रु ९ हजार,दोस्रोचाटी रु ८ हजार, तेस्रोचाटी रु १० हजार र सो भन्दा बढी भएमा रु ६० हजार जरिवाना हुनेछ ।

(४) कुनै व्यक्ति माथि उल्लेखित जरिवाना वापतको रकम तिर्न सक्ने हैसियत नभएमा गाउँपालिका वा कुनै तोकेको निकायले जरिवाना वापतको रकम बराबर श्रम भराउनेछ ।

(५) पटकपटक मदिरा सेवन गर्ने व्यक्तिलाई नेपाल प्रहरी वा नगर प्रहरीले निजको व्यवहार परिवर्तनको लागि तारेकामा बोलाउन सक्नेछ ।

१२.मदिरा तथा अन्य सामानको जफत र बिक्रि : (१) कुनै व्यक्तिले यस कार्यविधि र प्रचलित कानून विपरित मदिराको उत्पादन, बिक्रि वितरण। निकास वा पैठारी गरेमा सो कार्यसँग सम्बन्धित मदिरा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको कर्मचारीले जफत गर्नेछ ।

(२) उपखण्ड(१) बमोजिम जफत गरिएको मदिरामध्ये गुणस्तरीययुक्त मदिरा तोकिए बमोजिम प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले लिलाम बिक्रि गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस कार्यविधि र प्रचलित कानून विपरित मदिराको कारोबार गर्न प्रयोग गरिएका सबै सामानहरु प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले जफत गरी तोकिए बमोजिम लिलाम बिक्रि गर्नेछ । तर सवारी साधनको हकमा सवारी धनीको मञ्जुरी रहेनछ भने त्यस्तो सवारी जफत हुने छैन ।

१३.सहयोग गर्नु पर्ने: यस कार्यविधि र प्रचलित कानून अन्तर्गत सजाय हुने कसूरको तहकिकातको सिलसिलामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजबाट अधिकार पाएको कर्मचारीले सहयोग मागेमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ ।

१४.मुद्दा हेर्ने अधिकारी: (१) खण्ड ११ अन्तर्गतको मुद्दामा सुरु कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार प्रचलित कानून बमोजिमको निकायलाई र सो बाहेक यस कार्यविधि अन्तर्गतको अरु मुद्दाको सुरु कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई हुनेछ ।

तर खण्ड ११ बमोजिम दण्ड सजायमध्ये तोकिएको सिमानासम्मको रकम बराबरको जरिवाना प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको कर्मचारीले गर्नेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम सुरु कारवाही र किनारा गर्ने अधिकारीलाई प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम जिल्ला अदालतलाई भए सरहको अधिकार प्राप्त हुनेछ ।

१५. पुनरावेदन: यस कार्यविधि बमोजिम प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले गरेको निर्णय उपर प्रचलित नेपाल कानूनमा उल्लेख भएबमोजिमको निकायमा प्रचलित कानून बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ ।

१६. पुरस्कार: (१) कसैले यस कार्यविधि विपरित मदिरा उत्पादन,सञ्चय,बिक्रि बितरण,ओसार पसार,निकासी वा पैठारी गर्न लागेमा वा गरेमा त्यसको सुराक दिने वा सबुत प्रमाण सहित मानिस पक्रि पेश गर्ने व्यक्तिलाई सो कार्य भए गरेको प्रमाणीत हुन आएमा देहाय बमोजिम रकम पुरस्कार स्वरुप प्रदान गरिनेछ :

(क) सुराक दिने व्यक्तिलाई बिगोको दश प्रतिशत,

(ख)मदिरा वा मानिस पक्रि पेश गर्ने व्यक्तिलाई बिगोको बीस प्रतिशत,

(ग) मदिरा र मानिस दुबै पक्रि पेश गर्ने व्यक्तिलाई बिगो तीस प्रतिशत,

(२) उपखण्ड(२) बमोजिम पुरस्कार दिने प्रयोजनको लागि मदिरा र सो सँग सम्बन्धित जफत भएको सामान लिलाम भएको अवस्थामा लिलामबाट प्राप्त रकमलाई बिगो मानिनेछ ।

(३) कुनै कारणले जफत भएको मदिरा वा सामान लिलाम हुन नसकेमा वा लिलाम नहुने भएमा गाउँपालिकाले त्यस्तो सुराक दिने वा सबुत प्रमाण सहित मानिस पक्रि पेश गर्ने व्यक्तिलाई उचित ठर्याएको रकम पुरस्कार स्वरुप दिइनेछ ।

(४) यस खण्ड बमोजिम पुरस्कार पाउने व्यक्ति एक जनाभन्दा बढी भएमा पुरस्कार रकम दामासाहीले वितरण गरिनेछ ।

१७. सहयोग गर्नुपर्ने: यस कार्यविधि एवम् प्रचलित कानून कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले मागेको सहयोग उपलब्ध गराउनु स्थानीय प्रशासन र सरोकारवाला अन्य निकायको कर्तव्य हुनेछ ।